

PAUL
AUSTER
İÇ DÜNYA
NOTLAR

2. BASKI

♥ can
ani

PAUL AUSTER
İÇ DÜNYAMDAN
NOTLAR

Report from the Interior, Paul Auster

© 2013, Paul Auster

© 2014, Can Sanat Yayınları Ltd. Şti.

Bu eserin Türkçe yayın hakları Akcalı Telif Hakları Ajansı aracılığıyla alınmıştır.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2014

2. basım: Ocak 2014, İstanbul

Bu kitabın 2. baskısı 5 000 adet yapılmıştır.

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Tasarım (www.lom.com.tr)

Kapak baskı: Azra Matbaası

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi D Blok 3. Kat No: 3-2

Topkapı-Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 27857

İç baskı ve cilt: Ayhan Matbaası

Mahmutbey Mah. Devekaldırımı Cad. Gelincik Sokak No: 6 Kat: 3

Güven İş Merkezi, Bağcılar, İstanbul

Sertifika No: 22749

ISBN 978-975-07-1931-8

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM, DAĞITIM, TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

www.canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 10758

PAUL AUSTER
İÇ DÜNYAMDAN
NOTLAR

ANI

İngilizce aslından çeviren

Seçkin Selvi

♥can

Paul Auster'ın Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Ay Sarayı, 1991

Yalnızlığın Keşfi, 1991

Son Şeyler Ülkesinde, 1992

Kırmızı Defter, 1993

Şans Müziği, 1993

Leviathan, 1994

Yükseklik Korkusu, 1995

Duman/Surat Mosmor, 1998

Timbuktu, 1999

Cebi Delik, 1999

Köşeye Kısırmak, 2000

Yanılsamalar Kitabı, 2002

Kehanet Gecesi, 2004

New York Üçlemesi, 2004

Yazı Odasında Yolculuklar, 2007

Brooklyn Çılgınlıkları, 2007

Duvar Yazısı, 2008

Karanlıktaki Adam, 2008

Lulu Köprüde, 2009

Görünmeyen, 2010

Sunset Park, 2011

Kış Günlüğü, 2012

Şimdi ve Burada, 2013 (J.M.

Coetzee ile birlikte)

PAUL AUSTER, 1947 yılında ABD'nin New Jersey eyaletinde, Newark'ta doğdu. Daha 12 yaşındayken, önemli bir çevirmen olan eniştesinin kitaplarını okuyarak edebiyata büyük bir ilgi duymaya başladı. Columbia Üniversitesi'nde Fransız, İngiliz ve İtalyan edebiyatı okuduktan sonra dört yıl kadar Fransa'da yaşadı, Fransız yazarlardan çeviriler yaptı. XX. yüzyıl Fransız şiiri üstüne önemli bir antoloji hazırladı. İlk kez 1987'de *New York Üçlemesi* adlı yapıtıyla büyük ilgi gördü. Daha sonra *Ay Sarayı*, *Kehanet Gecesi*, *Köşeye Kısırmak*, *Son Şeyler Ülkesinde*, *Leviathan*, *Şans Müziği*, *Timbuktu*, *Yanılsamalar Kitabı*, *Yükseklik Korkusu*, *Brooklyn Çılgınlıkları*, *Yazı Odasında Yolculuklar*, *Karanlıktaki Adam* ve *Sunset Park* adlı romanları, *Yalnızlığın Keşfi* adlı anı-romanı, *Kırmızı Defter* adlı öykü kitabı birbirini izledi. Auster, eşi yazar Siri Hustvedt ve iki çocuğuyla birlikte New York, Brooklyn'de oturuyor.

SEÇKİN SELVİ, Üsküdar Amerikan Koleji'ni bitirdi. Öğrenimini Dil-Tarih ve Coğrafya Fakültesi'nde sürdürdü. *Tiyatro 70* ve *Edebiyat 81* dergilerini çıkardı. *Günaydın* ve *Sabah* gazetelerinde köşe yazarlığı yaptı. *Milliyet Sanat* dergisinde tiyatro eleştirileri yazıyor. MGS Merkezi ve Yeditepe Üniversitesi'nde eleştiri dersi verdi. Asaf Çiyiltepe Ödülü, Aydın Üstüntaş ve Çevirmenler Derneği Onur Ödülü alan Selvi, 1957'den başlayarak tiyatro, felsefe, edebiyat dallarında 150'den çok yapıt çevirdi.

İçindekiler

İç dünyamdan notlar	11
Beynimi sarsan iki darbe	97
Zaman tüneli	159
Albüm	245

İÇ DÜNYAMDAN
NOTLAR

Önceleri her şey canlıydı. En ufak nesnelere pır pır çarpan kalpler bahşedilmişti ve bulutların bile adı vardı. Makaslar yürüyebilirdi; telefonlar ve çay demlikleri birbirlerinin kuzenleri, gözler ve gözlükler kardeştiler. Saatin yüzü bir insan suratıydı, kâsenedeki her bezelye tanesinin farklı bir kişiliği vardı ve annenle babanın otomobilinin önündeki ızgara boydan boya dişlerini göstererek sırıtan bir ağızdı. Dolmakalemler zeplinlerdi. Bozuk paralar uçan dairelerdi. Ağaçların dalları birer koldu. Taşlar düşünelirdi ve Tanrı her yerdeydi.

Ayın içindeki adamın gerçek biri olduğuna inanmak hiç sorun değildi. Onun yüzünü geceleri gökyüzünden sana bakarken görebilirdin. Bu adamın gövdesinin olmayışı da pek önemli değildi – senin açısından o hâlâ bir insandı ve bu işte bir aykırılık olabileceği aklının köşesinden bile geçmiyordu. Aynı zamanda bir ineğin ayın üstünden atlayabileceği de sana çok inandırıcı geliyordu. Bir de tabağın kaşıkla birlikte kaçabileceği.¹

1. Masal ve çocuk tekerlemelerinin kahramanları. (Ç.N.)

İlk düşüncelerin, bedeninin içinde küçük bir oğlan çocuğu olarak yaşantından geriye kalanlar. O düşüncelerin sadece bazılarını anımsıyorsun, kopuk kopuk, bölük pörçük; hiç beklemediğin bir anda, şimdi ve burada sürdüğün yetişkin çağında bir şeyin kokusuyla, bir şeyin dokunuşuyla ya da ışığın bir şeyi aydınlatma biçimiyle bir anda su yüzüne çıkıveren düşünce kırıntıları. En azından anımsayabildiğini düşünüyorsun, anımsadığına inanıyorsun; ama belki de hiçbir şey anımsadığın yok ya da eskiden düşündüğünü sandığın ama çoktan unuttuğun düşüncelerin daha sonraki anılarını hatırlıyorsun.

3 Ocak 2012, son kitabını yazmaya başladığın günden tam tamına bir yıl sonra. Bedenin konusunda yazmak, fiziksel varlığının yaşadığı sayısız darbelerin ve keyiflerin listesini yapmak başka bir şeydi; ama zihnini çocukluktan hatırladığın kadarıyla irdelemek hiç kuşkusuz çok daha zor, belki de olanaksız olacak. Yine de bunu deneme zorunluluğunu hissediyorsun. Kendini az rastlanan ya da olağanüstü bir inceleme nesnesi olarak gördüğün için değil, tam tersine öyle görmediğin, herhangi biri, herkes gibi biri olarak gördüğün için.

Anılarının tamamen aldatıcı olmadığını tek kanıtı, arada bir eski günlerdeki gibi düşünmeyi hâlâ sürdürmen. O düşüncelerin izleri altmışından sonra da görülüyor, ilk çocukluğun animizmi aklından tamamen silinmiş değil; her yaz çimenlere uzandığında, üzerinden geçen bulutlara bakıp onların yüzlere, kuşlara ve hayvanlara, eyaletlere ve ülkelere ve hayali krallıklara dönüşmesini izliyorsun. Arabaların önündeki ızgaralar hâlâ dişleri anımsatıyor ve tirbuşon hâlâ dans eden bir balerin. Dış görünüşüne göre artık aynı insan olmasan da eskiden neysen hâlâ osun.

Bu irdelemeyi nereye vardırılmayı düşünürken, on iki yaş sınırını aşmamaya karar verdin; çünkü on iki yaşından sonra artık çocuk değildin, ergenlik hafiften kendini gösteriyor, yetişkinliğin kıvılcımları beyninde çakmaya başlıyordu ve yaşamı hep yeniliklere dalmakla geçen, her gün bir, hatta birkaç ya da pek çok şeyi ilk kez yapan o küçük insan olmaktan çıkıp başka bir varlığa dönüşmüştün; artık seni ilgilendiren şey kör cahillikten daha az cehalete doğru ağır ağır ilerleyen bu süreçti. Kimdin sen küçük adam? Nasıl oldu da düşünebilen bir insana dönüştün ve şayet düşünebiliyorsan düşüncelerin seni nereye götürüyordu? Eski hikâyeleri ortaya dök, bulabildiğin her şeyi çıkar, sonra bu kırıntıları ışığa tutup iyice bak. Yap bunu. Yapmaya çalış.

Dünya tabii ki tepsi gibi dümdüzdü. Birisi kalkıp da dünyanın bir küre, güneş sistemi denilen bir şeyin içinde sekiz gezegenle birlikte güneşin çevresinde dönen bir gezegen olduğunu anlatmaya çalışsa, senden daha büyücek olan oğlanın dediklerini kavrayamazdın. Eğer dünya yuvarlaksa, o zaman ekvatorun altında kalan herkesin dünyanın dışına düşmesi gerekirdi; çünkü bir insanın tepetaklak yaşayabileceği akla mantığa sığmazdı. Büyücek oğlan bu sefer yerçekimi kavramını anlatmaya çalışırdı ama bunu kavraman da olanaksızdı. Milyonlarca insanın, her şeyi yutan bir gecenin sonsuz karanlığına balıklama daldığını hayal ederdin. Kendi kendine, eğer dünya gerçekten yuvarlaksa, o zaman en güvenli yer Kuzey Kutbu olmalı, derdin.

Hiç kuşkusuz, seyretmeye bayıldığın çizgi filmlerin etkisiyle, Kuzey Kutbu'ndan dışarıya uzanan bir sıırık¹ oldu-

1. (İng.) Pole: sıırık, North Pole: Kuzey Kutbu. (Ç.N.)

ğunu sanıyordun. Berber dükkânlarının önünde dönüp duran kırmızı beyaz çizgili borulara benzeyen bir sıırık.

Yıldızlara gelince, onları anlamak olanaksızdı. Gökyüzündeki delikler desen değil, mumlar desen değil, elektrik ışığı da değil, bildiğin hiçbir şeye benzemeyen nesnelere. Tependeki kapkara havanın uçsuz bucaksızlığı, seninle o minik parıltılar arasındaki mesafenin büyüklüğü, her türlü algılamaya, kavramaya direnen bir şeydi. Geceleyin üstünde uçan bu iyi huylu ve güzel varlıklar; sırf orada oldukları için oradaydılar, başka bir nedeni yoktu. Tanrı eliyle yaratılmasına yaratılmışlardı da, Tanrı onları ne düşünerek yaratmıştı acaba?

O tarihlerde içinde bulunduğun ortam ve koşullar şunlardan oluşuyordu: 20. yüzyıl ortaları Amerikası, anne ve baba, üç tekerlekli bisikletler, iki tekerlekli bisikletler, tahta arabalar; radyolar ve siyah beyaz televizyonlar; düz vitesli otomobiller; iki ufak apartman dairesi, sonra banliyöde bir ev; küçüklüğünde narin bir bünye, daha sonra erkek çocukların normal beden gücüne erişme; devlet okulu; ayakta kalmaya çabalayan orta sınıftan bir aile; hiç Budist, Hindu, Müslüman bulunmayan, yok denecek kadar az siyah dışında beyaz Protestanlar, Katolikler ve Yahudilerden oluşan on beş bin nüfuslu bir kent; küçük bir kız kardeş ve sekiz kuzen; çizgi romanlar; Rootie Kazootie ve Pinky Lee, *I Saw Mommy Kissing Santa Claus* (Annemi Noel Babayı Öperken Gördüm)¹; Campbell's hazır çorbaları, Wonder marka ekmek, bezelye konservesi; modifiye edilmiş sürat arabaları ve paketi yirmi üç sente sigaralar; büyük dünyanın içinde; ama o zamanlar

1. Sırasıyla; 1950'lerin TV çocuk dizisinin baş kahramanı, TV çocuk şovu sunucusu, TV çocuk çizgi filmi. (Ç.N.)

büyük dünya henüz görünürde olmadığı için senin gözünde bütün dünya olan küçük bir dünya.

Bir dirgenle silahlanmış Çiftçi Gray, mısır tarlasında Kedi Felix'i kovalıyor. İkisi de konuşmıyor, hareketlerine kulak tırmalayan, hızlı bir müzik eşlik ediyor; onların hiç bitmeyen savaşlarındaki yeni bir çatışmayı izlerken, bu gelişigüzel çizilmiş siyah beyaz figürlerin gerçek olduğuna, senin kadar canlı olduğuna inanıyorsun. Bunlar her öğleden sonra *Junior Frolics* (Küçükler İçin Eğlence) adındaki bir televizyon programında görünüyor; programın sunucusu Fred Sayles; ama adam senin gözünde sadece harikalar diyarının gümüşü saçlı kapıcısı Fred Amca; çünkü çizgi film yapımından zerre kadar haberdar olmadığını, çizgilerin hareketlendirilme süreci konusunda zır cahil olduğun için, Çiftçi Gray ve Kedi Felix gibilerinin televizyon ekranında dans eden kalem çiziktirmeleri değil, yetişkinler kadar büyük, üçboyutlu bedenleriyle var oldukları başka bir evren olması gerektiğini düşünüyorsun. Televizyonda görünen kişiler her zaman ekrandaki görüntülerinden daha büyük oldukları için, mantıken Gray, Felix ve diğerlerinin de büyük olması gerekiyor ve çok istesen de senin yaşadığın evrende çizgi kahramanlar olmadığına göre, mantığın onların başka bir evrene ait olduklarını söylüyor. Beş yaşındayken bir gün annen seni ve arkadaşın Billy'yi *Küçükler İçin Eğlence* programının çekildiği Newark'taki stüdyoya götüreceğini haber veriyor. Fred Amca'yı şahsen göreceğini, senin de şova katılacağını söylüyor. Heyecanlanıyorsun, müthiş heyecanlanıyorsun; ama seni en çok heyecandıran şey, aylarca öyle mi böyle mi diye düşündüğün Çiftçi Gray ile Kedi Felix'i sonunda kendi gözlerinle görebilecek olman. Nihayet onların neye benzediğini keşfedebileceksin. Haysuz ihtiyar çiftçi ile kurnaz kara kedinin dillere destan

kapışmalarında birbirlerini futbol sahası büyüklüğünde bir sahnede kovalayacaklarını düşünüyorsun. Ama stüdyoya gitme günü geldiğinde hiçbir şey beklediğin gibi olmuyor. Stüdyo ufacık, Fred Amca'nın yüzü makyajlı, şov sırasında oyalanman için eline bir torba nane şekeri tutuşturulduktan sonra, Billy ve diğer çocuklarla birlikte tribündeki yerini alıyorsun. Aşağıya, sahne olması gereken yere bakıyorsun ve orada sadece bir televizyon olduğunu görüyorsun. Hem öyle özel bir televizyon da değil. Evinizdekinden ne daha büyük ne daha küçük. Görünürlerde çiftçi ile kedi de yok. Fred Amca seyircilere hoş geldiniz dedikten sonra ilk çizgi filmi sunuyor. Televizyon çalışmaya başlıyor ve Çiftçi Gray ile Kedi Felix, her zamanki gibi ufak, her zamanki gibi televizyonun içine hapsolmuş olarak her zamanki gibi sıçrayıp zıplamaya başlıyorlar. Aklın iyice karışıyor. Acaba ne yanlış yaptım? diye soruyorsun kendine. Hangi noktada yanlış düşündüm? Gerçek, hayal edilenle öylesine taban tabana zıt ki, sana kötü bir oyun oynandığı duygusuna kapılıyorsun. Hayal kırıklığıyla afallayıp şovu doğru dürüst seyretmiyorsun bile. Programdan sonra Billy ve annenle arabaya yürürken, nane şekerlerini hırsıyla fırlatıp atıyorsun.

Çimenler ve ağaçlar, böcekler ve kuşlar, küçük hayvanlar ve bu hayvanların çevredeki çalılar arasında kıpırdayan görünmez bedenlerinin çıkardığı sesler. Ailen Union'daki sitenin küçük dairesini bırakıp South Orange'da, Irving Caddesi'ndeki eski beyaz eve yerleştiğinde beş buçuk yaşındaydın. Ev büyük değildi ama annenle babanın, dolayısıyla senin de oturduğun ilk müstakil evdi; evin içi çok geniş olmasa da, arkadaki bahçe sana göz alabildiğine geniş görünüyordu; oysa iki metrelik bir yerdi, evin tam arkasında, annenın yarım ay biçimindeki çiçek tarhıyla sınırlanan, ufacık çimenli bir alandı; ama çiçeklerin

arkasında araziyi iki ayrı alana ayıran beyaz ahşap bir garaj olduğu için garajın arkasında ikinci bir bahçe, öndeki arka bahçeden daha büyük ve yabanıl bir arkadaki arka bahçe vardı; burası yeni krallığının bitki ve hayvanlarıyla ilgili yoğun araştırmalarını yaptığıın, gözlerden uzak bir âlemde. Orada insan eli değmiş tek yer, babanın sebze bostanıydı; burası aslında bir domates bahçesiydi, ailen 1952'de o eve taşındıktan kısa bir süre sonra fideler ekildi ve baban ömrünün geri kalan yirmi altı buçuk yılında her yazı gelmiş geçmiş en kırmızı, en dolgun New Jersey domateslerini yetiştirerek geçirdi, her ağustosta sepetler tepeleme dolardı, öyle çok domates olurdu ki, boşuna durup da bozulmasınlar diye baban konu komşuya dağıtırdı. Arkadaki arka bahçede, garajın yanında boylu boyunca uzanan babanın bahçesi. Orası babanın el kadar bir toprak parçasıydı; ama senin dünyandı ve on iki yaşına kadar o dünyada yaşadın.

Nar bülbülleri, ispinozlar, mavi alakargaları, sarıasma kuşları, kızıl ispinozlar, kargalar, serçeler, çalıkuşları, kardinalkuşları, karatavuklar, arada bir de mavikuşlar. Kuşlar da sana yıldızlar kadar yabancıydı ve gerçek yuvaları gökyüzünde olduğu için kuşlarla yıldızların aynı soydan geldiklerini düşünüyordun. O sayılamayacak kadar çok parlak ve donuk renkleri bir yana, uçmak gibi akıl almaz bir tanrı vergisine sahip olmalarıyla da kuşlar inceleme ve gözlemlenmeye çok uygun nesnelere; ama en çok aklına takılan özellikleri çıkardıkları seslerdi; ister melodik bir şakıma olsun ister kesik, sert çığlıklar, her cins kuş ayrı bir dil konuşurdu; önceleri onların birbirleriyle konuştuklarına, bu seslerin özel bir kuş dilinin sözcükleri olduğuna inandın; tıpkı farklı renkteki insanların sayısız değişik dili konuşması gibi, havada uçan, bazen arkadaki arka bahçenin çimlerinde seken bu yaratıklar da öyle ya-

pıyor olmalıydı, arkadaşlarıyla konuşan her nar bülbülü, senin İngilizceyi anlaman gibi, arkadaşlarının anlayacağı kendine özgü kelime dağarcığı ve gramer kuralları olan bir dilde konuşuyordu.

Yazın: bir çimen yaprağını uzunlamasına ikiye ayırıp arasından üfleyerek öttürmek; geceleri ateşböceği yakalayıp ıslıl ıslıl parlayan sihirli kavanozunla dolaşarak caka satmak. Sonbaharda: akçaağaçlardan burnuna düşen tohum zarflarının ayrıklarını birleştirmek, yerden meşe palamutları toplayıp çalıların arasına ya da görüş alanının dışına atabildiğin kadar uzağa atmak. Meşe palamutları sincapların bayıldığı yiyeceklerdi; sincaplar da –süratleri, meşelerin tepe dalları arasında ölüme meydan okuyan atlayışlarıyla– en hayranlık duyduğun hayvanlar olduğu için, minik çukurlar kazıp palamutlarını toprağa gömmelerini dikkatle izlerdin. Annen, sincapların palamutları yiyecek bulamadıkları kış ayları için sakladıklarını söylüyordu, oysa kışın bir kez olsun toprağı kazıp palamut çıkaran tek bir sincap bile görmedin. Sonunda sırf toprağı kazmaktan zevk aldıkları için, toprak kazmaya can attıkları ve kendilerini tutamadıkları için kazdıklarına karar verdin.

Beş-altı, hatta belki yedi yaşına kadar *insanoğlu* sözünün *insan fasulyesi* gibi söylendiğini sandın.¹ İnsanlığın öylesine küçük, sıradan bir sebzeyle simgelenmesine çok şaşırıyordun; ama bu yanlış anlamaya bir anlam vermeye çalışırken fasulyenin öneminin ve özelliğinin küçük olmasından kaynaklandığına; hepimiz ana rahminde fasul-yeden daha büyük olmayan bir boyda hayata başladığı-

1. Ses benzeşmesine dayanan ve çevrilmesi olanaksız bu cümle için özür dile-
rim: insanoğlu-human being, insan fasulyesi-human bean. (Ç.N.)

mıza göre fasulyenin yaşamın en doğru, en güçlü simgesi olduğuna karar verdin.

Her yerde hazır ve nazır olan, her şeye hükmeden Tanrı, bir iyilik ya da sevgi gücü değil, korku gücüydü. Tanrı, suç demekti. Tanrı, ilahî zihin polisinin şefi, kafana sızıp düşüncelerine kulak verebilen, kendi kendine söylediklerini duyabilen ve o sessizliği sözcüklere çevirebilen görünmez, kadir-i mutlak güçtü. Tanrı her an gözetliyor, her an dinliyordu, o yüzden her zaman en iyi, en terbiyeli biçimde davranmak zorundaydın. Öyle yapmazsan en acımasız cezalara çarptırılır, tarifsiz işkenceler çeker, zifiri karanlık zindanlara hapsolür, ömrünün sonuna kadar kuru ekmek ve suyla yaşamaya mahkûm edilirdin. Okula gidecek kadar büyüyünce, her türlü başkaldırının acımasızca ezileceğini öğrendin. Arkadaşlarının kurnazlık ve zekâyla kuralları çiğnemelerini, öğretmenlerin arkasından yeni ve daha dolambaçlı yaramazlıklar yapmalarını izliyor ama kendin ne zaman Şeytan'a uyup arkadaşlarının maskaralıklarına katılacak olsan her seferinde yakalanıp cezalandırılıyordun. Hem de hiç sekmeden. Ne yazık ki yaramazlık yeteneğin yoktu ve öfkeli Tanrı'nın aşağılayıcı bir kahkaha atarak seninle dalga geçtiğini düşündüğün için, iyi olmaktan başka çaren olmadığını anladın – yoksa...

Altı yaşındasın. Bir cumartesi sabahı kendi kendine giyinip ayakkabılarının bağcıklarını bağladıktan sonra (aman da ne kocaman çocuk olmuş, aman da neler becerirmiş), harekete geçmeye, aşağıya inip güne başlamaya hazır bir halde odanda dikilir ve o ilkbahar sabahının erken saatindeki aydınlıkta dururken bir mutluluk, mest edici, dizginlenemez bir keyif ve neşe hissettin ve bir an sonra kendine şöyle dedin: Hayatta altı yaşında olmaktan daha

iyi bir şey yoktur; altı yaş insanın yaşayabileceği en iyi yaşıdır. Öyle düşündüğünü, üç saniye önceki düşünceni hatırladığın kadar net hatırlıyorsun; o sabahtan elli dokuz yıl sonra o fikir hiç silikleşmeden, belleğinde tutmayı başarabildiğin binlerce ya da milyonlarca veya on milyonlarca anı kadar net olarak zihninde parlıyor. Öylesine güçlü bir duyguyu uyandıracak ne olmuştu? Bunu bilmek olanaksız ama kendini bilme noktasına, yani çocukların altı yaş dolaylarında vardıkları, içsesin, bir fikir düşünebilme yetisinin uyandığı ve kendi kendine, o fikri düşünüyorum, dediğin noktaya ulaşmanla ilgili bir şey olduğunu tahmin ediyorsun. O noktada yaşamlarımız yeni bir boyuta geçer; çünkü o kendi hikâyelerimizi kendimize anlatabilme yetisini kazandığımız, ölünceye kadar sürecek olan kesintisiz hikâyeye başladığımız andır. O sabaha kadar sadece vardın. Ama o andan itibaren var olduğunu biliyordun. Hayatta olmanın, yaşamanın ne olduğunu düşünebiliyordun ve bir kez bunu başardın mı, kendi varoluş gerçeğinin tadını doyasıya çıkarabiliirdin, yani kendine, yaşamak ne güzel şey, diyebilirdin.

1953. Hâlâ altı yaşının içindesin, New Jersey'deki bir sinemada gerçekleşen, insan aklının sınırlarını zorlayan o aydınlanmanın, iç dünyadaki o yeni dönüm noktasının birkaç gün ya da birkaç hafta sonrası. Ondan önce çocuklar için yapılmış çizgi filmleri seyretmek için iki ya da üç kez sinemaya gittin (ilk anımsadıkların *Pinokyo*, *Külkedisi*); ama sahici insanların oynadığı filmleri ancak televizyonda izleyebiliyordun; çoğu da Hopalong Cassidy, Gabby Hayes, Buster Crabbe, Al "Fuzzy" St. John'un canlandırdıkları, kahramanların beyaz şapka giydiği, kötü adamların siyah bıyıklı olduğu, hepsini seve seve seyrettiğin ve seyrettiklerine inandığın 1930'lardan, 1940'lardan kalma küçük bütçeli kovboy filmleriydi. Sonra al-

tı yaşına girdiğin yılın bir noktasında biri seni gece seansında sinemaya götürdü, annenle babanın orada olduklarını hatırlamasan da, seni sinemaya götüren hiç kuşkusuz onlardı. Bu, cumartesi matinelere dışında seyrettiğin ilk film; Disney çizgi filmi değil, fi tarihinden kalma siyah beyaz kovboy filmi değil; yetişkinler için yapılmış, yeni, renkli bir film. Tıklım tıklım dolu sinemanın büyüklüğünü, ışıklar sönmeye karanlıkta oturmanın tekinsizliğini, sanki hem oradaymışın hem değilmişsin, insanın rüyada kendinin dışına çıkması örneği artık bedeninin içinde değilmişsin gibi, bir beklenti ve huzursuzluk duyduğunu anımsıyorsun. İzlediğin film, H.G. Wells'in romanından uyarlanan *The War of the Worlds*'dü (Dünyalar Savaşı); zamanında özel efekt dalında bir dönüm noktası sayılmıştı, kendisinden önceki bütün filmlerden daha ayrıntılı, özenli, daha gelişmiş, daha inandırıcı bulunmuştu. Filmin böyle nitelendirildiğini son yıllarda okudun; ama 1953'te bunlardan hiç haberin yoktu; dünyayı istila eden bir bölük Marslıyı seyreden altı yaşında bir çocuktun sadece, karşında büyük ekranların en büyüğü duruyordu, renkler daha önce gördüğün bütün renklerden daha canlıydı, öylesine parlak, öylesine net, öylesine yoğundu ki gözlerini ağrıtıyordu. Yassı taşlar gibi yuvarlak, madenî uzay gemileri karanlık gökyüzünden iniyor, bu uçan makinelerin kapakları birer birer açılıyor ve içlerinden olağanüstü uzun boylu, çarpı kollu, ürküntü verecek kadar uzun parmaklı, böceğe benzeyen Marslılar iniyor. Marslı gözlerini bir dünyalıya dikeyiyor, gülünç, patlak, kocaman gözlerini dünyalıdan ayırmıyor, bir an sonra da şimşek gibi bir ışık parlıyordu. Ve ânında dünyalı kayboluveriyordu. Yok oluyor, yitiyor, yerdeki gölgesinden başka bir şey kalmıyordu, bir an sonra o kişi hiç orada olmamış, hiç yaşamamış gibi gölge de kayboluyordu. Tuhaftır, korktuğunu anımsamıyorsun. Durumunu en iyi açıklaya-

cak sözcük mihlanmak olabilir; gördüklerinden dehşete düşmüş, hipnotize olmuş gibi donup kalmış, olduğun yere mihlanmıştın. Sonra korkunç bir şey, işe yaramaz silahlarıyla Marslıları öldürmeye çalışan askerlerin ölmesinden ya da yok olmasından çok daha korkunç bir şey oldu. Belki de bu askerler istilacıların düşmanca niyetlerle geldiklerini sanmakla hata yapmışlardı; belki Marslılar saldırıyla karşılaşan her yaratık gibi sadece kendilerini savunuyorlardı. Sen yine de bir kuşku payı bırakmaktan yanaydın; çünkü insanların bilinmeyene karşı duydukları korkuyu böylesine hızla şiddete dönüştürmelerine izin verilmesi sana doğru gelmiyordu. Sonra barışı sağlayan adam geldi. Başroldeki adamın karısı ya da sevgilisi olan genç, güzel kadının babasıydı o adam, bir tür vaiz veya papazdı, Tanrı adamıydı; sakin, yatıştırıcı bir sesle çevresindekilerle konuşarak uzaylılara iyilikle ve sevecenlikle, yüreklerinde Tanrı sevgisiyle yaklaşmalarını söyledi. Bu vaiz-papaz haklılığını kanıtlamak için bir elinde Kutsal Kitap, diğerinde haç tutarak uzay gemilerine doğru yürüdü, Marslılara korkulacak bir şey olmadığını, biz dünyalılardan evrendeki herkesle uyum içinde yaşamak istediğimizi söyledi. Çok duygulandığı için dudakları titriyordu, gözleri imanının gücüyle parlıyordu ve uzay gemisinin birkaç metre yakınına geldiği sırada geminin kapağı açıldı, sırik gibi bir Marslı görüldü, pederin bir adım daha atmasına fırsat kalmadan şimşek gibi bir ışık parladı ve kutsal kelamı taşıyan adam bir gölgeye dönüşüverdi. Hemen ardından da gölgesi bile kalmayıp hiç oluverdi. Tanrı'nın, o kadir-i mutlak olanın hiçbir gücü yoktu. Kötülüğün karşısında Tanrı da en aciz insan kadar acizdi ve ona inananlar kaderlerine terk edilmişlerdi. *Dünyalar Savaşı* filminden aldığın ders bu oldu. Hiçbir zaman tamamen atlatamadığın bir şok.

Önceleri her şey canlıydı.

En ufak nesnelere pır pır çarpan kalpler bahşedilmişti...

Yaşamöyküsünü, *Kış Günlüğü* kitabında fiziksel varlığının gelişim süreciyle aktaran usta yazar Paul Auster, yukandaki cümleyle başlayan *İç Dünyamdan Notlar*'da da iç benliğinin dış dünya ile karşılaşma sürecindeki gelişimini anımsıyor.

Auster, bebekliğinde aydedeye bakışından, çocukluğunda kovboy filmlerinin yıldızı Buster Crabbe'e olan hayranlığından, dokuz yaşında yazdığı ilk şiirinden, Amerikan yaşamının adaletsizliğini fark etmesinden başlayıp 1950'lerin savaş sonrası ortamını ve 1960'ların çalkantılı günlerini geçerek yetişkinliğe uzanan ahlaki, siyasal, düşünsel yolculuğunu adım adım aktarıyor.

Çocukluk yaşamının dönüm noktalarındaki seslerin, kokuların, dokunma duyusunun hissettirdiklerinin ve çok sevdiği film sahnelerinin de eksik olmadığı belleğindeki bütün imgeleri akıcı anlatımıyla yansıttıktan sonra kitabın sonundaki albüm bölümünde de anlattıklarını fotoğraflarla bütünleştiriyor.

İç Dünyamdan Notlar, benzeri görülmemiş tarzda bir otobiyografi yapıtı.

